

Відзив
офіційного опонента Квас Олени Валеріївни на дисертацію
Апрелевої Ірини Вікторівни
«Реалізація принципу доступності до суспільного дошкільного
виховання в Україні (20 – 30-ті роки XX століття)»,
представлену до захисту на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук зі спеціальності
13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Доступність якісних освітніх послуг виступає однією з базових потреб дітей, незалежно від місця проживання та рівня добробуту сім'ї. Нерівність у доступі до послуг різних категорій дітей обмежує їх самореалізацію в майбутньому та виступає вагомим фактором формування нерівності в суспільстві. Для дошкільної освіти на перше місце серед низки проблем виходить питання доступності.

У цій площині виникає об'єктивна потреба аналізу, осмислення й використання історико-педагогічного досвіду здійснення реалізації принципу доступності суспільного дошкільного виховання, що надає додаткову можливість обґрунтованого планування забезпечення галузі усіма необхідними ресурсами високої якості у повному обсязі. Особливий інтерес у цьому контексті викликає період 20 – 30-х рр. XX ст., для якого були характерні вагомі здобутки в галузі розвитку суспільної дошкільної освіти.

Враховуючи, що одними з найважливіших завдань державної освітньої політики є забезпечення пріоритетності розвитку освіти, створення для громадян рівних можливостей у здобутті освіти, розширення доступності освіти всіх рівнів, підвищення її якості, то відповідно, актуальність даної теми визначається потребами сучасної педагогічної практики, що вимагає, з однієї сторони, максимальної адекватності історико-педагогічного аналізу реалізації принципу доступності до суспільного виховання в Україні, а з іншого боку, зумовлює потребу в концептуальному осмисленні ідеї суспільного виховання.

Отже, можна з усією відповідальністю стверджувати, що тема, обрана І.В. Апрелевою для дисертаційної роботи, є не лише актуальною, а й потрібною.

Ключовим поняттям даного дисертаційного дослідження є “принцип доступності до освіти”, під яким дисертантка розуміє створення державою можливостей для реалізації права людини на освіту.

Дисертантка ставить за мету – комплексно дослідити досвід реалізації принципу доступності до суспільного дошкільного виховання в Україні (20 – 30-ті роки ХХ століття).

Тема дисертації входить до плану науково-дослідницької роботи кафедри теорії та методики дошкільної освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради при розробці теми «Формування професійної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку у процесі впровадження сучасних освітніх технологій». Тема дисертації затверджена вченою радою Української інженерно-педагогічної академії (протокол № 9 від 25.02.2014 р.) й узгоджена у Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 5 від 27.06.2014 р.).

У роботі чітко окреслено науковий апарат дослідження – об’єкт, предмет, мету, завдання, наукову новизну.

Завдання, які розв’язувалися автором у дисертаційному дослідженні, свідчать про його логічну послідовність, наукову новизну і методологічну обґрунтованість.

У процесі дослідження було здійснено ґрунтовну наукову інтерпретацію й узагальнення досвіду реалізації принципу доступності до суспільного дошкільного виховання в Україні (20 – 30-ті роки ХХ століття); визначено передумови розвитку вітчизняної практики виховання дітей дошкільного віку упродовж 20 – 30-х років ХХ століття та актуалізації принципу доступності до дошкільної освіти: а) політичні (громадянська війна і, як наслідок, збільшення кількості безпритульних

дітей, дітей-сиріт; рух жінок за рівноправність; розширення участі жінок у громадському житті; їх праця нарівні з чоловіками тощо); б) соціально-економічні (складне матеріальне становище більшості сімей на початку ХХ століття; потреба включення жінок до активного трудового процесу на шкоду сімейному вихованню дітей тощо); в) культурно-освітні (зростаючі вимоги суспільства щодо виховання дітей; невміння і небажання батьків виховувати своїх дітей; достатньо високий рівень теорії дошкільного виховання, вплив на її розвиток досягнень зарубіжних педагогів, що дало змогу для її впровадження у практику суспільного дошкільного виховання тощо). Простежено розвиток мережі закладів суспільного дошкільного виховання, специфіку контингенту вихованців, а також особливості системи підготовки педагогічних кадрів для закладів суспільного дошкільного виховання в означений період. Обґрунтовано періодизацію реалізації принципу доступності до суспільного дошкільного виховання в Україні впродовж 20 – 30-х років ХХ століття: 1) 1920 – 1929 роки – період нерівномірного розвитку суспільного дошкільного виховання в Україні, що характеризувався то зростанням мережі дошкільних установ, то її спадом; 2) 1930 – 1940 роки – період усталення системи дошкільної освіти як складової радянської загальної системи освіти). Уточнено сутність понять «доступність», «доступність до освіти». Доповнено педагогічну теорію фактами та статистичними даними щодо організаційних засад суспільного дошкільного виховання в Україні у 20 – 30-ті роки ХХ століття.

Робота базується на достатній кількості вихідних даних, прикладів. Для підтвердження теоретичних положень автором проводилося ґрунтовне ознайомлення зі значною кількістю законодавчих й нормативних актів з питань організації навчально-виховного процесу у дошкільних закладах упродовж 20 – 30-х років ХХ століття (офіційні документи ВКП(б), ВУЦВК, РНК, Наркомату народної освіти УСРР (декрети, закони, розпорядження тощо), нормативні документи і матеріали губернських та повітових відділів освіти і соціального

виховання; матеріали всесоюзних та республіканських з'їздів, нарад, конференцій працівників дошкільного виховання; статистичні джерела тощо). Результати історико-педагогічного дослідження висвітлено у схемах, рисунках, які суттєво розширюють та доповнюють змістове поле дисертаційного дослідження.

У цілому зміст і структура поданої до захисту дисертації Апрелевої Ірини Вікторівни відповідають меті дослідження і підпорядкованим завданням її досягнення.

Публікації автора та автореферат повністю відображають основні положення й висновки дисертації, які опубліковано в 11 публікаціях, з них 5 статей у наукових фахових виданнях України, 3 – у зарубіжних періодичних виданнях, 2 – у збірниках матеріалів конференцій, 1 – методичні рекомендації.

Кількість та обсяг опублікованих праць переконує в належній апробації результатів дослідження.

Основні положення дисертації пройшли широке обговорення на науково-практичних конференціях міжнародного та регіонального рівнів.

Висновки і рекомендації, що сформульовані в дисертації є логічними і адекватними змісту дисертації, відображають її найбільш важливі науково-теоретичні і практичні результати та можуть бути застосовані у вищих навчальних закладах при читанні курсів «Історія педагогіки», «Історія дошкільної педагогіки», «Педагогіка», «Дошкільна педагогіка», варіативних спецкурсів і спецсемінарів. Матеріали дослідження можуть використовуватися під час укладання навчальних програм з дисциплін педагогічного циклу, написання навчальних підручників і посібників, методичних вказівок для студентів вищих педагогічних закладів, а також можуть бути корисними аспірантам, магістрам у процесі виконання ними кваліфікаційних робіт.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Апрелевої І.В., вважаємо за доцільне висловити деякі зауваження та побажання, які б підсилили та доповнили виконану роботу.

1. Досліджуючи розвиток вітчизняної практики виховання дітей дошкільного віку упродовж 20 – 30-х років XX століття та актуалізацію принципу доступності до дошкільної освіти в зазначений період, дисертантка приділила значну увагу аналізу понять «доступність» і «доступність до освіти». При цьому варто було б посилити увагу до розуміння понять «суспільне виховання» і «соціальне виховання», про яке, зокрема, йдеться на ст. 73, ст. 75, ст. 80.

2. В представленому аналізі дослідженості проблеми доступності до суспільного дошкільного виховання виділено три основні етапи розвитку освітньої системи України (ст. 12). Доречно, на нашу думку, було би подати обґрунтування виокремлення етапів у тексті роботи.

3. Розкриваючи передумови актуалізації принципу доступності до суспільного дошкільного виховання, на нашу думку, дисертаційне дослідження набуло би більшої доказовості, якби в ньому був представлений аналіз засобів суспільного виховання, які були зумовлені культурно-історичними особливостями досліджуваного періоду.

4. При аналізі досвіду реалізації принципу доступності до суспільного дошкільного виховання впродовж 20 – 30-х років XX століття в Україні дисертантка, на нашу думку, приділила достатню увагу аналізу політичних, соціально-економічних, культурно-освітніх передумов. При цьому варто було б акцентувати дещо більшу увагу на ролі українських педологічних досліджень зазначеного періоду у розвитку доступності до суспільного дошкільного виховання.

Висловлені зауваження та побажання не знижують загальної наукової і практичної цінності дисертаційної роботи та не піддають сумніву отримані результати дослідження.

Висновок. Дисертаційна робота на тему: “Реалізація принципу доступності до суспільного дошкільного виховання в Україні (20 – 30-ті роки XX століття)” є самостійною науковою працею, яка за ступенем актуальності, новизни, науковою обґрунтованістю отриманих результатів відповідає вимогам пунктів 9–15 «Порядку присудження наукових

ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, а її авторка Апрелева Ірина Вікторівна заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук,
професор кафедри психології
Львівського національного університету
імені Івана Франка

Квас О.В.

Підпис Квас О.В. підтверджую

Вчений секретар

доц. Грабовецька О.С.